

نقش کارآفرینی در توسعه پایدار روستایی

حسین راحلی، حبیبه سعادت، طاهره سعادت

Email : ths6764@gmail.com

^۱ دانشیار دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز

^۱ کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز

^۱ کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشکده کشاورزی دانشگاه تبریز

چکیده

کارآفرینی ابزاری است برای برنامه‌ریزی تا جوامع را به سوی توسعه هدایت نماید. از آنجا که همه‌ی جوامع یا همه‌ی افراد درون یک کشور، برای دستیابی به شرایط کارآفرینی، موقعیت مساوی ندارند، باید شرایط لازم را برای توسعه‌ی کارآفرینی در سرزمین، ایجاد کرد. با توجه به اهمیت و ضرورت روزافزون به‌کارگیری صحیح دستاوردهای نوین علمی در فرایند کشاورزی پایدار واضح است که کارآفرینی به عنوان یک عامل مهم نقش اساسی در توسعه پایدار روستایی ایفا می‌نماید. کارآفرینی از فعالیت‌هایی است که می‌تواند به نوعی برطرف کننده بسیاری از چالش‌های عمده بزرگ در مناطق روستایی باشد و در جنبه‌های مختلف زندگی روستائیان نیز تأثیر مثبت بگذارداگرچه توجه و اهتمام به کارآفرینی در ایران در سال‌های اخیر روند رو به افزایشی داشته است، کارآفرینی روستایی کماکان موضوعی است که کمتر به آن پرداخته شده است. در نواحی روستایی مسلمانا ظرفیت‌ها و پتانسیل‌هایی نهفته است که با شناسایی آنها می‌توان فعالیت‌های کارآفرینانه متنوعی در زمینه‌های کشاورزی و توسعه روستایی داشته باشند.

کلمات کلیدی: کارآفرینی، کارآفرینی روستایی، توسعه پایدار روستایی

The Role of Entrepreneurship in Sustainable Rural Development

Hossein raheli^۱ Habebbeh saadati^۲ Tahere saadati^۳

Email : ths6764@gmail.com

^۱Associate Professor, Faculty of Agriculture, Tabriz University

^۲Master of Rural Development, Faculty of Agriculture, Tabriz University

^۳Master of Rural Development, Faculty of Agriculture, Tabriz University

Abstract

Entrepreneurship is a tool for planning to lead communities into development. Because all societies or all individuals Within a country, they do not have the same status to meet the conditions of entrepreneurship, they must create the conditions for the development of entrepreneurship in the land. Given the increasing importance and necessity of properly applying the new scientific achievements in sustainable agriculture, entrepreneurship plays an essential role in sustainable rural development. Entrepreneurship is one of the activities that can solve some of the major major challenges in rural areas and also have a positive impact on different aspects of rural life, although the attention paid to entrepreneurship in Iran in recent years has been Increasingly, rural entrepreneurship is still a subject that has been dealt with less. In rural areas, there are certainly capacities and potentials that, by identifying them, can have diverse entrepreneurial activities in the fields of agriculture and rural development.

Keywords: Entrepreneurship, Rural Entrepreneurship, Sustainable Rural Development

مقدمه

امروزه در بیشتر کشورها، نسبت به کارآفرینی و کارآفرینان توجه خاص صورت میگیرد (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۹). و تقویت کارآفرینی و نوآوری‌ها و ایجاد بستر مناسب برای این امر، از ابزارهای پیشرفت اقتصادی کشورهای در حال توسعه به‌شمار می‌آید؛ زیرا میتواند منجر به توسعه پایدار اقتصادی (ایجاد اشتغال، نوآوری در فعالیتهای، ریسک‌پذیری و موارد دیگر) گردد (۴: Verheul al et, ۲۰۰۱). از این رو، کارآفرینی به عنوان یک راهبرد در توسعه، شکوفایی و رشد جوامع انسانی به عاملی بی‌بدیل تبدیل گشته است که از طریق آن، همه عوامل و منابع و امکانات یک جامعه به صورت خودجوش و از راه قرار گرفتن در یک روند تکاملی در جهت نیل به آرمان‌های بلند اجتماعی بسیج شده و منشأ بسیاری از آثار و پیامدهای مثبت اقتصادی- اجتماعی می‌گردد (اکبری، ۱۳۸۵). از طرفی، نبود فرصتهای شغلی، وجود بیکاری و همچنین فقر روستایی را میتوان از مشکلات اساسی روستاهای کشور برشمرد که به مهاجرت‌های روستا-شهری منجر شده و این امر مشکلاتی را هم برای شهرها و هم روستاها و در واقع، برای کل کشور فراهم آورده است (دادورخانی، ۱۳۹۰: ۱۷۰) که از چالشهای مهم پایداری سکونتگاه‌های روستایی است. با عنایت به این چالشها در جوامع روستایی، افراد موفق در مقام کارآفرین، میتوانند عوامل مختلف تولید را گردآورند و با تلاش و کوشش‌های خلاقانه، فعالیتهای را به سوی موفقیت سوق دهند. بدیهی است که انگیزه فعالیتهای کارآفرینی نفع شخصی است؛ اما ایجاد فضای مناسب برای کارآفرینی در سطح محلی (روستا)، منافع منطقه ای و ملی را نیز به دنبال دارد (سبکیار و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۴). محیط روستایی معرف یک محیط کارآفرینی معین به لحاظ وسعت با شرایط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی است که میتواند دارای فرصت باشد و هم می‌تواند موجب ضعف کارآفرینی داخلی و نوآوری گردد (Sophia, ۲۰۰۴: ۴۱۳). بنابراین توسعه فعالیتهای کارآفرینی در مناطق روستایی می‌بایست بر اساس ظرفیتهای و پتانسیل‌های موجود در روستاها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد و موجبات پایداری روستاها را فراهم نماید.

مفهوم کارآفرینی

کارآفرینی واژه جدیدی است که نمی‌توان از طریق معنی به مفهوم واقعی آن دست یافت. این واژه به جای لغت Entrepreneurship که اصل آن از لغت Entreprenre به معنی "متعهد شدن" گرفته شده است. مفهوم و واقعیت اصلی هنوز شناخته شده نیست و نمی‌توان تعریف جامعی از آن ارائه کرد. اما می‌توان گفت کارآفرینی شکل ویژه‌ای از نوآوری است و از پیاده سازی موفقیت آمیز ایده های خلاق برای ایجاد یک کسب و کار جدید یا یک ابتکار جدید در درون یک کسب و وجود می‌آید. (۱). کارآفرینی، واژه ای است نو که از معنی کلمه اش نمی‌توان به مفهوم واقعی آن پی برد. این واژه به جای کلمه Entrepreneurship به کار می‌رود که در اصل از کلمه فرانسوی ENTREPRENDRER به معنای متعهد شدن نشأت گرفته است. بنابر تعریف واژه نامه وبستر کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل نماید. بعضی از دانشمندان نظیر شومپتر، کارآفرین را مهمترین عامل توسعه اقتصادی دانسته‌اند. وی معتقد است کارآفرین یک مدیر صاحب فکر و ابتکار است که همراه با خلاقیت، ریسک پذیری، هوش، اندیشه، و وسعت دید، فرصتهای طلایی می‌آفریند. او قادر است که با نوآوریها تحول ایجاد کند و یک شرکت زیان ده را به سوددهی برساند. سیر تکامل فعالان اقتصادی یا کارآفرینان نشان می‌دهد که کارآفرینی در نظریه های اقتصادی تبلور یافته و به عنوان عامل اصلی ایجاد ثروت یا موجد ارزش اقتصادی شناخته و از قرن پانزدهم تاکنون در کانون بحث مکاتب مختلف اقتصادی قرار داشته است. اما سابقه مفهوم کارآفرینی در دانش امروزی به دو سده سال پیش برمی‌گردد. اولین کسی که این مسئله را مطرح کرد فردی به نام کانتیلون است. این واژه دستخوش تعاریف جدید شده و ترجمه آن در ایران به معنای همان کسی است که زیربار تعهد می‌رود. امروزه بسیاری از شرکت‌ها به لزوم کارآفرینی سازمانی پی برده‌اند. می‌توان گفت در واقع، هنوز هم تعریف کامل و جامع که مورد پذیرش همه‌ی صاحب‌نظران قرار گیرد از واژه کارآفرینی ارائه نشده‌است، لیکن در این بین تئوری و تعاریف اقتصاددان مشهور اتریشی به نام جوزف شومپتر از کارآفرینی و نقش کارآفرینان در فرآیند توسعه؛ مورد توافق و ارجاع اکثر محققین در این زمینه است. بر طبق نظر وی کارآفرین نیروی محرکه اصلی در توسعه اقتصادی و

موتور توسعه می‌باشد و نقش وی عبارت است از نوآوری یا ایجاد ترکیب‌های تازه از مواد. شومپتر مشخصه اصلی کارآفرین را «نوآوری» می‌داند و کار یک کارآفرین را «تخریب خلاق» تعریف کرد. وی در کتاب «نظریه اقتصاد پویا» اشاره می‌کند که تعادل پویا از طریق نوآوری و کارآفرینی ایجاد می‌گردد و اینها مشخصه‌ی یک اقتصاد سالم هستند. (۲)

مفهوم توسعه پایدار روستایی

از چند سده اخیر و با رشد پرشتاب صنعت و فناوری در جهان، عقب ماندگی مناطق روستایی بیشتر عیان گردیده است. از آن جاییکه عموماً روستاییان نسبت به شهرنشینان دارای درآمد کمتری هستند و از خدمات اجتماعی ناچیزی برخوردار هستند، اقشار روستایی فقیرتر و آسیب پذیرتر محسوب می‌شوند که بعضاً منجر به مهاجرت آنان به سمت شهرها نیز می‌شود. علت این امر نیز پراکندگی جغرافیایی روستاها، نبود صرفه اقتصادی برای ارائه خدمات اجتماعی، حرفه ای و تخصصی نبودن کار کشاورزی (کم بودن بهره وری)، محدودیت منابع ارضی در مقابل رشد جمعیت، و عدم مدیریت صحیح مسؤولان بوده است. به همین جهت، برای رفع فقر شدید مناطق روستایی، ارتقای سطح و کیفیت زندگی روستاییان، ایجاد اشتغال و افزایش بهره وری آنان، تمهید توسعه روستایی متولد گردید. بنا بر تعریف، برنامه های توسعه روستایی، جزئی از برنامه های توسعه هر کشور محسوب می‌شوند که برای دگرگون سازی ساخت اجتماعی - اقتصادی جامعه روستایی بکار می‌روند. اینگونه برنامه ها را که دولت ها و یا عاملان آنان در مناطق روستایی پیاده می‌کنند، دگرگونی اجتماعی براساس طرح و نقشه نیز می‌گویند. این امر در میان کشورهای جهان سوم که دولت ها نقش اساسی در تجدید ساختار جامعه به منظور هماهنگی با اهداف سیاسی و اقتصادی خاصی به عهده دارند، مورد پیدا می‌کند. از سوی دیگر توسعه روستایی را می‌توان عاملی در بهبود شرایط زندگی افراد متعلق به قشر کم درآمد ساکن روستا و خودکفاسازی آنان در روند توسعه کلان کشور دانست. در گذشته بعضی مدیران و سیاست گذاران امر توسعه، صرفاً بر توسعه کشاورزی متمرکز می‌شدند که امروزه نتایج نشان داده است که توسعه روستایی صرفاً از این طریق محقق نمی‌شود. روستا جامعه ای است که دارای ابعاد اجتماعی مختلف است و نیازمند توسعه همه جانبه (یعنی توسعه روستایی) است نه صرفاً توسعه کسب و کار و نظامی به نام کشاورزی. هرچند باید گفت که از طریق توسعه کشاورزی موفق نیز الزاماً توسعه روستایی محقق نمی‌شود. چون اولاً فواید توسعه کشاورزی عاید همه روستاییان نمی‌شود، ثانیاً افزایش بهره وری کشاورزی باعث کاهش نیاز به نیروی انسانی می‌شود (حداقل در دراز مدت) و این خود باعث کاهش اشتغال روستاییان و فقر روزافزون آنان و مهاجرت بیشتر به سمت شهرها می‌شود. توجه به کشاورزی مطلق در روستاها، مهمترین عامل عقب ماندگی روستاها و در نهایت عامل مهاجرت ساکنان آنها به شهرهاست. همچنین توسعه زیرساخت های عمرانی و ارائه خدمات اجتماعی هم وقتی برای روستاها مفید و موثر خواهد بود که اشتغال درآمدزا را برای ساکنان آن فراهم کند و گرنه بدون توجه به درآمد نیز نمی‌توان راه به جایی برد. هر برنامه توسعه روستایی باید از دو بعد مورد توجه قرار گیرد: نخست از لحاظ آثار بر تولید و دوم از نظر توزیع منافع آن در جامعه روستایی (توده روستا، ۱۳۸۲).

برخی راهکارهای توسعه روستایی

جهت توسعه مناطق روستایی باید اقدامات گسترده‌ای را انجام داد که این اقدامات بدون شک آشنایی با روستا و مسائل مربوط به آن را می‌طلبد لذا از کلیه صاحب نظران مسائل مربوط به روستا خواهشمند است راهکارهای پیشنهادی خود را در این قسمت بیان نمایند. مهمترین راهکار های استراتژیک توسعه روستایی عبارتند از:

- ۱- تغییر نگرش حاکم بر اذهان مدیران و مردم نسبت به روستا از طریق فرهنگ سازی بوسیله رسانه های جمعی و عمومی، برجسته سازی و توجه ویژه به مناطق روستایی در نظام آموزشی، ابراز توجه ویژه به روستاها توسط مدیران ارشد (مثل اقامت آنان در روستاها) و ...
- ۲- جذاب سازی فضای روستایی کشور از طریق توسعه هدفمند فضاهای فرهنگی و آموزشی روستاها، ایجاد مراکز تفریحی، اقامتی، سیاحتی در روستاها

۳- تکمیل و تکامل جامعه اطلاعاتی روستایی کشور مانند ایجاد ارتباطات مخابراتی، ارتقای سواد اطلاعاتی آنان و نزدیک سازی فرهنگ شفاهی روستائیان با فرهنگ مکتوب دیجیتال

۴- تشکیل خوشه های دانشی روستایی و توسعه زیر ساخت های دانشی مثل تدوین نقشه صنایع روستایی کشور، ایجاد و توسعه مراکز تحصیلی و آموزشی (بخصوص آموزش های کاربردی)، ارتقای سطح سواد روستائیان و آموزش آنان در بکارگیری روش ها و فناوری های نوین

۵- نوسازی مناطق آسیب دیده روستایی و توسعه اشتغال زایی در روستاهای کشور از طریق حاکم سازی فضای کارآفرینی و ایجاد پارک های کارآفرینی در مراکز و مناطق مستعد و همچنین حمایت از فارغ التحصیلان روستایی برای راه اندازی کسب و کار در روستاها

۶- شکوفاسازی اقتصاد روستایی و تاسیس روستاهای نوین که از جهات موقعیت و امکانات همپای شهرها باشند، توسعه صنایع دستی و روزآمدسازی آنها، جذب سرمایه گذاران خارجی و بخش خصوصی به سمت روستاها و فرهنگ سازی برای تغییر الگوهای مصرف و تولید در روستا.

در نهایت اینکه برنامه های توسعه روستایی باید به مواردی همچون: ایجاد اشتغال در بخش های غیرکشاورزی، کنترل جمعیت، توسعه اجتماعی و شهرسازی روستا، کاهش مهاجرت به شهرها، افزایش سطح رفاه، تاکید بر جذب و توسعه فناوری های جدید و آموزش و تربیت نیروی انسانی ماهر توجه داشته باشد (۳).

کارآفرینی روستایی و ویژگیهای کارآفرین روستایی

کارآفرینی روستایی عبارت است از شناسایی فرصت های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیتهای کشاورزی و غیرکشاورزی، نوآوری و خلاقیت در کاربری زمین و در واقع، استفاده ی بهینه و نوآورانه از منابع روستا در راستای توسعه پایدار روستایی است (دادورخانی و همکاران، ۱۳۹۰). در این راستا میتوان توسعه پایدار را، رویکردی جامع به بهبود بخشی کیفیت زندگی انسان ها در جهت رفاه اقتصادی، اجتماعی و محیطی سکونتگاه های انسانی تعریف کرد (تورجمان، ۲۰۰۰). رپرودن و همکاران در تحقیقی با عنوان، نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی، به این نتیجه رسیدند که توسعه و گسترش کارآفرینی در مناطق روستایی مشروط به توسعه فرهنگ کارآفرینی، بسترسازی جهت تربیت و پرورش کارآفرینان افراد روستایی، ترغیب افراد روستایی جهت مشارکت آنها در برنامه های کارآفرینی روستایی، تشویق سازمانهای دولتی و غیر دولتی در پشتیبانی از برنامه های کارآفرینی در مناطق روستایی (آموزش کارآفرینی)، توانمندسازی روستائیان، برگزاری دوره های آموزشی کارآفرینی و مشاوره در این زمینه (توسعه زیرساخت های کارآفرینی)، فراهم آوردن اعطای دسترسی به سرمایه، اعطای وام به کارآفرینان، توسعه امکانات و تجهیزات حمل و نقل و گسترش سیستم های اطلاعاتی و ارتباطی، اتصال به منابع اطلاعات و دانش همگانی، گسترش امکانات زندگی در روستاها و مواردی از این قبیل است (اسکوبار، ۲۰۰۸). در کشورهای کمتر توسعه یافته، کشاورزی بخش ضروری برای شروع توسعه روستایی است (استامولیس، ۲۰۰۷).

عوامل مساعد کارآفرینی و توسعه شغلی در روستاها

عوامل مساعد در این زمینه عبارتند از (کولوزوک، ۱۹۹۷):

- صداقت و وظیفه شناسی در کار
- امنیت شغلی
- محیط پاکیزه
- کنترل آسان کارها
- پذیرش آسان الگوهای رفتاری مصرف کننده
- قیمت پایین زمین
- دستمزدهای پایین

• نادیده انگاشتن نقش اتحادیه‌های شغلی

• ضرورت و نقش کارآفرینی در مناطق روستایی

به طور کلی یکی از عوامل مؤثر در توسعه روستایی، کارآفرینی است، زیرا کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصتهای جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل سنجش میزان کارآفرینی روستاییان و تالش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرآیند توسعه روستایی از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نواحی روستایی به دلیل شرایط خاص اجتماعی، اکولوژیکی و اقتصادی با مسائل و مشکلات متعدد و مساعدت مدیریتی و تکنیکی کارآفرینان روستایی، حمل و نقل روستایی، خدمات ارتباطی و اطلاعاتی روستایی، مدیریت منابع طبیعی و مانند اینها تعریف میکند (هریتوت، ۲۰۰۲). بنابراین توسعه کارآفرینی روستایی پتانسیلی برای کمک به تنوع بخشی به درآمد و میزان تولیدات کشاورزی و غیر کشاورزی روستائیان است و فرصتهای مناسبی را برای کاهش ریسک معیشتی و افزایش امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی فراهم می‌کند. کارآفرینی روستایی می‌تواند یکی از زمینه‌های مناسب برای ایجاد اشتغال در بخشهای کشاورزی و غیرکشاورزی باشد (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۳). دابسون و دیگران در مطالعه خود برای طراحی فعالیتهای کارآفرینی و جمع آوری اطلاعات درباره سازمانها، برنامه‌ها و فعالیتهای حمایت کننده از کارآفرینی در مناطق روستایی، به این نتیجه رسیدند که چهار عامل اصلی لازم برای حیات بخشی به روح کارآفرینی در مناطق روستایی عبارتند از ایجاد فعالیت متناسب با نیازهای شناسایی شده جامعه محلی ۱- تولیدات کافی متناسب با مقیاس، منابع و مهارتهای محلی ۲- تمرکز بر کارآفرینی ۳- یادگیری مداوم از طریق تغییر آموزه‌های قبلی (دابسون و همکاران، ۲۰۰۳: ۶۸).

موانع و محدودیتهای گسترش کارآفرینی

در مناطق روستایی، به رغم وجود افراد خالق، نوآور و کوشا، سبک فعالیت کارآفرینانه نهادینه نشده است، زیرا موانع و محدودیتهای گوناگونی مانند ناآشنایی از عدم پذیرش و تشویق و نیز تأمین مالی کشاورزان، ارائه پیشنهادها و طرح های بدون نقشه قبلی و طراحی نشده، عدم پاسخ سریع به ایده‌ها و پیشنهادها، جدید و فقدان سیستم پیشنهادها، عدم اطمینان از سرقت ایده‌ها، فقدان دورنمای مشترک از نوآوری، وجود تنش و نارضایتی (هریتوت، ۲۰۰۲)، عدم دسترسی به اطلاعات موثق و شفاف، ساختار مکانیکی، فقدان فرهنگ حمایت از کارآفرینی، فاصله با بازار و خدمات، شکاف در دسترسی به سرمایه، کاهش فرصتهای شبکه‌ای و ارتباطی، و نبود خوشه‌های صنعتی تسریع کننده نوآوری (مارکلی، ۲۰۰۲)، گسستگی‌های درونی میان جامعه روستایی، ناآگاهی از چگونگی استفاده از دانش، منابع و شبکه‌های موجود برای ورود به محیط جدید (ادوارد و استوارت، ۲۰۰۴). همه و همه سبب اندک بودن تعداد افراد کارآفرین در بین روستائیان شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

کارآفرینی در روستاها ابزاری برای بروز توانمندیهای فردی، توسعه روحیه خلاقیت و نوآوری، تنوع بخشی به کسب و کارها، افزایش درآمد روستائیان، فرصت شناسی بهره‌برداری بهینه از منابع در دسترس روستائیان، شناسایی فرصتهای موجود اقتصادی، کاهش فقر روستایی و غیره است. از آنجایی که روستاها مملو از فرصتهای جدید و کشف نشده هستند که کشف و بهره‌برداری به موقع از این فرصت‌ها و ایجاد کسب و کارهای جدید و رقابت پذیر بر مبنای آن، می‌تواند مزایای اقتصادی چشمگیری برای روستائیان به همراه آورد؛ اما باید توجه داشت که شکل گیری کارآفرینی نیازمند فراهم بودن بسترها و زمینه‌هایی است. به عبارت دیگر، توسعه کارآفرینی مشروط به وجود ظرفیتهای کارآفرینانه در فضاهای جغرافیایی و بین نیروهای انسانی فعال مستقر در آن می‌باشد. در نواحی روستایی "مسئله ظرفیت‌ها و پتانسیلهایی نهفته است که با شناسایی آنها میتوان فعالیتهای کارآفرینانه متنوعی در زمینه‌های کشاورزی، گردشگری، ورزش، صنایع دستی و... در روستاها انجام داد. کارآفرینی می‌تواند برای روستائیان فرصت های جدیدی را ایجاد کند که بتواند سرمایه درآمد خود را افزایش دهند. کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت های جدید اشتغال و درآمد نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد به همین دلیل ارزیابی میزان توفیق کارآفرینی روستائیان و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرآیند توسعه روستایی از طریق فراهم

کردن زمینه های اولیه آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است. مهم ترین راهکار مقابله با تهدیدها و بهره گیری از فرصت ها، ورود عنصر خلاقیت، ایده های نوین و عنصر کارآفرینی به حوزه مسائل کشاورزی و روستاها است. کارآفرینی روستایی با نگاهی جدید، جامع، فراگیر و درونزا به روستا به کشف و خلق فرصت های بکر سرمایه گذاری در روستا باید بپردازد تا بتوان با بهره گیری از فناوری های نوین و مناسب عملاً باعث تحول اقتصادی روستا و توسعه اقتصادی کشور شود. اگرچه توجه و اهتمام به کارآفرینی در ایران در سال های اخیر روند رو به افزایشی داشته است، کارآفرینی روستایی کماکان موضوعی است که کمتر به آن پرداخته شده است. فراهم کردن بستری که مشارکت کارآفرینان روستایی، فعالان عرصه فرهنگی و اجتماعی در سطح روستاها و نهادهای علمی و دانشگاهی مرتبط با کارآفرینی روستایی را برانگیزد و از طریق فعالیت های پژوهش محور، آموزش محور و خدمات مشاوره ای و پشتیبانی به صورت بنیادی به توسعه کارآفرینی روستایی بپردازد.

منابع:

- دادورخانی، فضیله، رضوانی، محمدرضا، امین قشلاق، ساوش و بهروز جهرمی، خدیجه. ۱۳۹۰. تحلیل نقشه گردشگری در توسعه ویژگی های کارآفرینانه و گرایش به کارآفرینی در بین جوانان روستایی (مطالعه موردی: روستای کندوان و اسکندان شهرستان، اسکو). پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره 78، زمستان ۱۳۹۰.
- زرگوش، ع. مظفری، م. ۱۳۹۴. نقش کارآفرینی در تحقق اشتغال پایدار روستایی، گامی موثر در اجرای سند چشم انداز ۱۴۰۴. ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه - شماره ۱۸۷.
- 8. فرجی سبکیبار، حسنعلی. بدری، سیدعلی. سجاسی قیداری، حمداله. صادقلو، طاهره، و شهدادی خواجه عسگر، علی. ۱۳۸۹. اولویت بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرومیتی، مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده استان زنجان، فصلنامه، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۵. ص ۵۳.

-Dabson, B. Malkin, J. Matthews, A. Pate, K. Stickle, S. (2003), Mapping Rural Entrepreneurship, Washington, D.C: Crop. for Enterprise Development.

-Heritot, K. (2002), A new Approach to Rural Entrepreneurship

a Case Study of Two Rural Electric Cooperatives, Western Kentucky University. and Noel D. Campbell, North Georgia College & State

-Markley, M. (2002), Entrepreneurship in Rural America: Prepared for the NCSL Rural Development Task Force, Center for Rural Entrepreneurship.

-Edward, J. Stuart, E. (2004), A Primer on Western Canadian Entrepreneurship, The Western Center for economic Research gratefully acknowledges the support of Western economic Diversification Canada, NUMBER.

(۱) <http://idu.khuisf.ac.ir>

(۲) <http://karafarin11.blogfa.com>

(۳) <http://ruraldevelop.blogfa.com>.

(۴) <http://idu.khuisf.ac.ir>